

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині

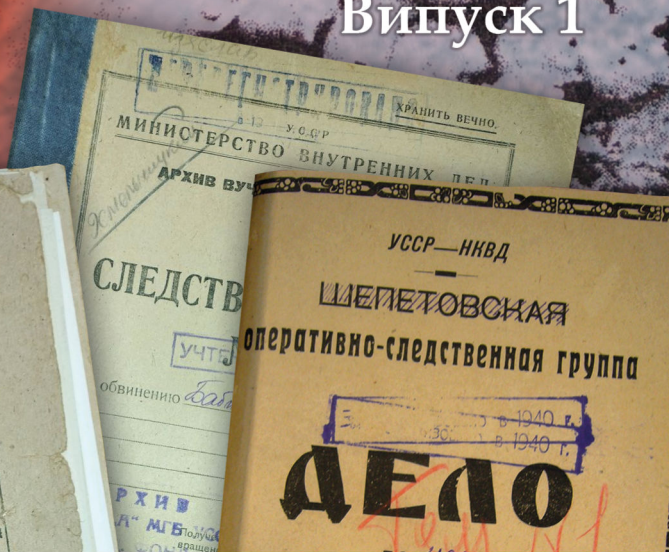
(1920 – 1950-ті рр.)

за матеріалами
архівно-слідчих справ
Хмельницької області

Дослідницький
проект

Випуск 1

**ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині
(1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт**

УДК 316.4.063.7:316.485.26(477.43) «1920/1950»

Рекомендовано до друку вченою радою
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(протокол № 11 від 29 жовтня 2024 р.)

Рецензенти:

Адамський В. Р. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Скрипник А. Ю. – доктор історичних наук, професор кафедри інклюзивної освіти, реабілітації та гуманітарних наук, НРЗВО Кам'янець-Подільський державний інститут.

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт / [В. Островий (автор ідеї та кер. проєкту, гол. ред.), Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук, І. Бондарчук]. Хмельницький: ХГПА, 2024. Випуск 1. 115 с.; іл.

В оформленні обкладинки використано фото архівно-слідчих справ з фондів Державного архіву Хмельницької області; фото-копії кістяків жертв епохи «Великого-терору», що перепоховані у м. Хмельницькому, а також символи репресивних органів які підлягають засудженню. Друкується з освітньою метою.

У виданні студентами Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, гуманітарного факультету, спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія) III та IV року навчання, проаналізовано зміст архівно-слідчих справ на репресованих мешканців Поділля та Південно-Східної Волині у 1920 – 1950-ті рр. з метою надання історико-правової оцінки процесу та результатам слідства антилюдяної комуно-більшовицької карально-репресивної системи ССРСР.

Результати досліджень будуть корисними для підготовки навчально-методичних матеріалів, посібників та розробки навчальних занять у закладах загальної середньої та вищої освіти.

Видання розраховане на науковців, викладачів, вчителів, студентів, архівістів, усіх, хто цікавиться історією масових репресій в УСРСР.

© УПОРЯДНИКИ: В. Островий,
Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук,
І. Бондарчук 2024

© С. Колісник, художнє
оформлення, 2024.

Зміст

Островий В. Дослідницький проєкт кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.) за матеріалами архівно-слідчих справ бібліотечних фондів та архівних зібрань Хмельницької області.....	6
Година Н. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт.....	25
Бондарчук І. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт.....	28
Куйдан Т. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт.....	32
П'явчук Х. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт.....	34
Година Н. «Контрреволюціонер» Яків Спиридонович ПОЛУКРАВЕЦЬ за матеріалами кримінально-слідчих справ Державного архіву Хмельницької області.....	37
Куйдан Т. Зламані долі: історія репресованого українського селянина Сави Петровича БЕРЕЗНЮКА за матеріалами Державного архіву Хмельницької області.....	55
П'явчук Х. Лука Никифорович КЛИМЧУК у жорнах репресій 1930-х рр. за матеріалами Державного архіву Хмельницької області.....	70
<i>Автори.....</i>	85
<i>Список умовних скорочень.....</i>	88
<i>Глосарій.....</i>	89
<i>Джерела та література.....</i>	94
<i>Іменний покажчик.....</i>	103
<i>Географічний покажчик.....</i>	108
<i>Додатки.....</i>	111
SUMMARY.....	114

Надія ГОДИНА

**ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР
політичних репресій на Хмельниччині
(1920 – 1950-ті рр.):
Дослідницький проєкт**

Після пропозиції доєднатись до проєкту «ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.)», я поринула в роздуми, чи варто за це братись. Потрібно було врахувати всі «за» та «проти». Але, забігаючи наперед, аргументів «за» все таки було більше.

По-перше, представлений проєкт є суспільно важливим. Більшість людей, яких спіткали політичні репресії 20-30-х рр. ХХ ст., на превеликий жаль, є забутими. Їхні нащадки можуть навіть і не здогадуватись, що когось у родині спіткало таке нещастя. Це створює проблему з поверненням історичної пам'яті в українців. Заявлений проєкт дає можливість покращити ситуацію з формуванням національної самосвідомості, брак якої загрожує національній державності. Звісно, що люди не будуть масово опрацьовувати архівні документи, але я впевнена, що буде частина людей, які зацікавляться даною темою, розпитуватимуть старших членів сім'ї, використовуватимуть вже оцифровані справи, що містяться на веб-сторінках архівів.

По-друге, дослідження архівно-слідчих справ, дає можливість побачити людину в історії, в контексті подій. Часто, вивчаючи історію, ми зосереджуємось виключно на політичних, економічних та соціальних процесах, навіть не задумуючись, як ці чинники впливають на долю конкретної людини. Тож ще одним «за» є саме можливість зрозуміти життя людини в контексті епохи та у взаємодії з оточуючим середовищем.

По-третє, цей проєкт можна назвати особистою справою. Після пропозиції керівника проєкту долучитися до дослідницької роботи, я вирішила розпитати рідних, чи були в моїй сім'ї репресовані. Як виявилось були... При чому, моїм рідним було відомо лише про двох репресованих. Ця звістка справила на мене досить емоційне враження, яке важко описати. Далі потрібно було знайти підтвердження у виданні *«Реабілітовані історією. Хмельницька область»* і не тільки. В ході дослідницької роботи мені вдалося відшукати інформацію про п'ятьох близьких родичів (просто неймовірно), які зазнали політичних репресій в роки «Великого терору». З довідкового видання дізналась фонд і номер справи. Далі робота в архівах зі справами, зокрема оцифрування та виписки. З одного боку, я дуже рада, що вдалось знайти інформацію, дізнатись більше про свою родину, але з іншого боку – це емоційне випробовування. Коли вивчаєш кримінально-слідчу справу, що стосується рідної тобі людини, психологічні переживання посилюються в рази у порівнянні з аналогічними матеріалами, які стосуються інших, невідомих тобі людей. Це щось особливе, що не можна передати на словах.

По-четверте, не варто забувати і про практичне використання архівно-слідчих справ. Як майбутній учитель, викладач історії, я матиму можливість презентувати вже практично досліджені (абсолютно реальні, як документальні джерела, що є продуктом певної історичної епохи) архівно-слідчі справи під час викладання відповідної теми, розділу на заняттях у закладах загальної середньої освіти.

Якщо говорити про «проти», то це у більшості випадків безпосередньо робота з документами, а саме її складність. Справа в тому, що більшість тексту написано від руки, часто різними людьми, тож інколи було надзвичайно важко розрізнити почерк. Крім того, частина тексту була написана олівцем, який з часом майже повністю втратив

колір. У цьому випадку необхідно залучати програми для редагування фото, тощо. Також, документи у минулі роки були зшиті не найкращим чином. Значна частина тексту опинилася за палітуркою, що створює додаткову проблему при спробі прочитати текст. Проте, не зважаючи на вказані труднощі, все ж таки можна ці проблеми долати.

На мою думку, проєкт «ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.)» є важливим для повернення історичної пам'яті та формування національної свідомості українців. Він дає можливість зосередитись на долі конкретної людини в контексті епохи, її внутрішньому світі, особливостях правової моделі країни советів. Історико-дослідницький проєкт розширює знання про власну родину, спонукає до подальших генеалогічних досліджень родоводу. А всі «проти» (складності) можна вважати практичною складовою роботи з архівними джерелами, якою займаються історики-дослідники безпосередньо в архівах України та зарубіжжя.

Не можна і забувати про практичне використання здобутої інформації у моїй майбутній професійній діяльності.

Отже, раджу усім бажаючим, навіть і не історикам, заради перемоги історичної справедливості, доєднатися до нашого проєкту.